

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Претплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Доноси и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор (Аустро-Угарска).

У Сомбору, 28. Фебруара 1899. године.

БОГ ДЕЧЈИ ПРИЈАТЕЉ.

— Патер Север Раје. —

II.

Љубав, коју је божански васпитач указао деци, и њезин васпитни значај.

(Наставак.)

Сад је на реду да у допуну ономе, што смо до сад докучили, летимичан поглед бацимо на трећи случај, којом приликом се Христос Спаситељ опет показао пријатељем дечјим. Од напред поминута два догађаја један се збио у Галилеји, а други у Переји а овај трећи по промислу божјем у Јудеји, опет у једној од главнијих покрајина и овај није толико поучан колико сјајан. Сјајем премаша он прва два догађаја. Тада не беху очевидци само апостоли као о првом призору, нити неколицина између њих као о другом, него сав народ што се слегао из свих крајева Палестине на празник Пасхе. А позорница овоме догађају није била обична кућа као оно пре, него храм у Јерусалиму.

Као што је Спаситељ на почетку свога живота изабрао невину децу, да буду јавни сведоци његове Спаситељске улоге и божанства његова — а то су била она деца, која су, да би се он дететом спасао, платила својом главом, — тако је исто и на измаку земаљскога живота својега опет изабрао децу, да му буду јавни и свечани сведоци његова месијанства и божанства. Као што су дечица у Витлејему, месту његова рођења, писком својом славила и величала божанско величанство његово, тако су исто деца у Јерусалиму, месту његове смрти, узвикивала и клицала: „Осана сину Давидову“.

На клицања дечја првосвештеници успламтеше гневом и довикнуше му: „чујеш ли шта ови веле?“ А Христу Спаситељу

мило то беше па им рече: „јесте, чујем. Зар нисте нигда читали: у устима мале деце и која сисају чиниш себи хвалу насупрот непријатељима својим, да би учинио да замукне непријатељ и немирник“ (псалом 8, 2). А тиме им је рећи хтео: ето безазлена деца у мени упознају месију и славе ме славом достојном а ви, којима би то пре свих других у дужности било, гоните ме као крвни непријатељи. Деца су моја снага, моја победа над вама, непријатељи моји.

Док се у овум речима Спаситељевим, у храму исказаним, поново огледа с једне стране љубав његова према деци у свој сили својој, дотле с друге стране поступак ове деце у Јерусалиму служи као згодна допуна свему ономе, чему нас је Христос Спаситељ хтео поучити с приликом два прва случаја. Љубав дечја према божанском пријатељу очитована већ први пут а још боље при благосиљању деце — јер су деца волела друштво Христово, („не браните им“ значи, да су деца сама желела Христу приступити), — истом је синула пуним сјајем у храму Соломунову. Ни на самом светом месту, у дому божјем не могоше деца срцу одолети, да га с најодушевљенијим усклицима не предусретну.

Када би потражили разлог стању, за што је божански пријатељ дечји на тако очигледан начин хтео да нам послужи за пример, како треба децу волети а и у којим чинима љубав своју према њима показивати, нашли би га у томе што се без узајамне љубави између детета и онога, ко се бави око њега, око његова васпитања и упућивања, не да ни замислити да се може на њ вршити трајан и благотворан утецај, а овај је много лакше вршити, док су деца мала, него после кад одрасту. На једну страну је потребно да се васпитач одрече себе, да се жртвује и сав се преда детету, а на другу да срце детиње осећа неодоливу силу која га вуче к њему, и да се у својој љубави преда своме васпитачу. Тога ради и осуђује Спаситељ Фарисеје, што поткопавају темеље истините љубави дечје према родитељима. Само на земљишту јединства душевног, само кад су срца обе стране стопљена у један осећај васпитање може успевати.

На самоме себи показао је Спаситељ да деца онога, ко их у истину воли и покаже то на прикладан начин, награђују својом љубављу. По речима једнога старога филозофа: „ако си рад да будеш љубљен, љуби ти најпре друге,“ што су и св. оци прихватили мора се непокварено и чистом природношћу испуњено срце дечје

тим пре одазвати љубављу љубави другога. Да би били у милости код деце, ваља да им најпре ми покажемо своју љубав, јер дете по свом незрелом разуму не може познати љубав свога васпитача, ма ње одиста било.

Љубав Спаситељева према омладини огледа се и у чудесима његовим међу којима су највећа ускршење из мртвих њих тројице, и то друга му Лазара, једнога младића из Најина, кога је он „матери његовој дао“ (Лука 7, 15), и дванаестогодишње кћери Јаирове (Лука 8, 41). — У ономе царском званичнику из Капернаума (Јован 4, 46), којем је сина избавио из чељусту поуздане смрти, и у оцу онога дечка, што је имао духа нема (Марко 9, 17), истакао је он узоре најнежније очинске љубави, а у жени Хананејци, која му се молила да јој кћер исцели коју је ђаво здраво мучио (Матеј 15, 22), опет узор најнежније материнске милоште. У свима овим случајевима засведочио је он своју љубав и према омладини, а и према родитељима, који су по примеру његову децу своју љубили. — Родитељској љубави и каква она треба да је и према деци која греше, посвећује он најкрасније и најдирљивије параболе своје (види Лука 15, 12, и 11, 11—13).

III.

Мисли Спаситељеве о смирености, која је детету урођена, као правом разлогу да се оно воли.

Што је Спаситељ децу удостојавао толике љубави, не треба приписивати никако њихову нејаку добу, него скромности и смирености, која им је од природе дата.

Што се види прво отуд, што он децу проглашује за равну себи баш по овој душевној особини њиховој, а друго то излази и из природе ове смирености. А што се још види и из призора са богатим младићем, који је следовао одмах иза благосиљања деце, а најзад и из самих речи божанскога пријатеља дечјег.

За децу, о којој је реч овде и која су била мушка деца, те у вези и заједници са Христом, није се било бојати као за апостоле, будући да су још мала била, да ће у њих избити зле наклоности, те да ће се покидати веза њихова са Христом. Деца ова следујући природном нагону своме не затајаше своје право одређење и на њима се потврдила истинитост Тергулијанових речи: „да је човечја душа по себи хришћанска.“ Од куда допаде толика срећа овим малишима, е се удостојише Христове љубави, и сувише његова

загрљаја. Јамачно да се то не имађаше приписивати ни њиховој невиности, услед које су они с њом спојени од часа обрезања, а ни телесној чистоти, по којој се без сумње достојни били да се приближе „божјем јагњету,“ него ле њиховој смирености и скромности, тој црти душе њихове, ради које их је он грлио и милости своје удостојавао.

Дете својом скромношћу је најсавршенија слика и прилика Христова. Јасно је дакле да човек само тако може бити мио оцу небеском и чедом се његовим назвати, ако је и сам слика и прилика Христа, његова јединороднога сина. „Бог је узвишен: „узвишујеш ли се ти, он се удаљава од тебе, унижаваш ли се ти, он ти се приближава“, вели блажени Августин. Христос Спаситељ је дошао на земљу „поништив се и обукав се у тело човечје, да послужи другима, као што и сам каже, а то ће рећи, да покаже најсвршенију смиреност и скромност, дакле ко другима служи или друкчије речено, ко у себи има скромности и смирености, тај је велики пред оцем небеским и у царству небеском зарад сличности своје са Христом; а ко је узео на себе да буде свима слуга, другим речима, ко у себи има највише ове дечје смирености и скромности, тај је и најпрви у царству небеском ради своје велике наликости на Христа (Марко 9, 35; Лука 9, 48).

Будући једнога моралнога лика са Христом дете је вредно његове љубави, те му је већ у напред дато да се може с њиме спојити, а то ће рећи да може наследити царство небеско. Да би и а posteriori били на чисто, за што је довољно бити само дете или као дете, па да се има приступа у царство небеско мора се најпре узети на око природа ове дечје скромности и смирености.

Дете још не зна за користи, које у друштву пружа рођење, сталез или богатство. Оно не полаже ништа на ове ствари, не презире никог у оних у којих није ових блага, не завиди ономе коме су она дата. Њему ни на ум не пада, да може имати нека већа права од других, оно још не зна шта је то такмачити се с другим о првенство, у срдашцу његову душевни мир царује. Сиromaх и презрени пред њиме су као и сваки други човек. У друштву се не обраћа на њега особита пажња, више га гледе као на неку споредну ствар, но њега не пече то омаловажавање држећи да тако и треба да буде. Једном речи имало дете ма колико и ма каквих одличних особина на себи, не даје на ове ништа, не надима се олошћу што их има, а то је сасвим по реду и по правди, јер све

WWW.UNILIB.BE

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИВЛИОТЕКА

одлике не потичу од њега самога, него за све што има, другима ваља да захвали. Учине ли му родитељи какву радост, далеко је од њега и помисао, да дозна, да је достојно те љубави а још мање да има каква права на то. Дете ма како било спољашње богато, тек духом остаје сиромашно.

А само сиромашних духом је царство небеско (Матеј 5, 3, Лука 6, 20). Та Христос је послан да само овим сиромасима јави јеванђеље (Лука 4, 18). Човек сам собом није ништа, нити шта може, нити шта има. „Шта ли имаш, што неси примио? А ако си примио, што се хвалиш, као да неси примио?“ (I. Коринћанима 4, 7). Дакле ако ко не прими царство небеско, блавест као дете, као сиромашан духом, а то ће рећи скроман и смирен собом, као дете што је, тај неће видети царства небеског, у срцу његову ће семе јеванђељске науке учмати, да од плода ни помена нема. Ову исту мисао је Христос Спаситељ још о првом догађају у овим речима изразио: „ако се не повратите“ од ваше властољубивости, и не будете као деца, нећете ући у царство небеско. (Матеј 18, 3.)

(Наставиће се.)

Сомбор.

Милутин Гавриловић, свештеник.

О ШКОЛСКИМ ИЗЛЕТИМА.

Позната је истина, да је очигледност најважнији фактор у настави народне школе и да се без ње не може с успехом делати. Из разлога дакле, да би нам настава што обилатија и боља плода донела, те тако васпитаницима од праве користи била, морамо се паштити, да нам настава у свему што очигледнија буде, како у најмлађим тако исто и у старијим разредима народних нам школâ. То велеважно начело очигледности врло је тешко применути у пракси у затвореним школским одајама, јер и поред најбоље воље и умења не ћемо у стању бити све и сва очигледно преставити. Како би нам се дакле настава у уским границама кретала, када би само и једино скучени били, да ју одржимо међу четири школска зида; колико и колико би појмова ученицима било полујасно или сасвим нејасно; колико би муке имао учитељ док би им расветлио један појам многим тумачењем и дугим описивањем, па на крају крајева ипак би се уверио, да га ученици не свађају и да су му речи у ветар изговорене, а снага и вештина у лудо утрошени? Да би се дакле тој невољи доскочило, те да би тако и учитељу и ученицима

посао олакшан а успех потпуно осигуран био, постоји једно средство, помоћу којег се најбоље може и у пракси применути начело очигледности, а то средство није ништа друго већ — *излети*.

Данашњим даном нема ни једног педагога који би излетима важности одрицао, или их за дангубу сматрао; они су данас тако потребни, да се без њих школа ни замислити не може.

Школски излети могу се држати у сва три годишња доба осим у зиму. Оно истина могло би се и зими с ученицима држати кратка шетња, али једно због времена а друго због тога што, зими цела природа тако рећи спава, слабо се пружа ученицима могућност да шта много опажају, те тиме знање и искуство богате.

Пролеће је лепо годишње доба. У ово се доба могу правити школски излети на по дана и то свагда по подне када је најтоплије. Овом се приликом ученици могу упозоравати, да виде како се сама природа из свога сна буди. Да виде пољске радње људске, да опажају птице које нам се враћају из топлијих предела и да се упознају са стањем усева у ово доба године.

Лети се могу правити много чешћи и много дужи излети, обично од једног целог дана. Ученици могу да виде плодове земаљске у најлепшем савршенству, да виде тешке летње радње, како људи жању и вршу, те да се тако науче уважавати тај рад и ценити га. У овом добу године природа је сва пробуђена, те могу посматрати све што им око може сагледати само ако је учитељ вешт руководитељ.

Јесен је такође за излете врло згодно доба. У јесен се може најбоље осведочити свако о великој плодовитости природе, а исто тако од користи може бити свакоме, да се упозна са пословима које у јесен ваља обављати.*)

У опште сва поменута годишња доба погодна су за приређивање излета, које по времену, које по самом стању у природи и раду људском у то доба.

Излети се не морају држати само у ван школским часовима и одморним данима, већ им се може посветити ма који дан одређени за наставу; јер време које се утроши на излете не ће се утрошити једино и само на игру, већ и на озбиљан рад, од којег ће ученици свакако користи имати. За излете ваља бирати обично оно време, у које се предузимају онаки предмети, који се с малим неким

*) *Зими* се могу одржати једна или две шетње, да се деца упозоре на то, како зима служи за одмарање природи.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

изменама могу целисходно предузети и ван школске дворане. На сваки излет старији ученици ваља да понесу собом бележнице своје, те све оно што сами опазе и на што им учитељ особито пажњу сврати, да у њих забележе, како би им исте бележнице у своје време добро послужити могле.

Учитељ ће свакако при излетима избегавати, да не досађује много ученицима својим умовањем, него ће главну пажњу обратити да ученици сами опажају, те ће им на њихова питања давати јасна и тачна, али вазда кратка и језгровита одговора. Разуме се да ће и он на све пазити шта се око њега дешава и налази, те у случају, ако би му ученицима што важније измакло из вида, он ће их сам упозорити и дати им сходно објаснење.

Не можемо овде тачно и у ситницама упустити се да набрајамо све и сва о чему се при излетима може с ученицима говорити и у чему им се може давати поука, јер то све зависи од оних прилика и околности, у којима се они тада налазе, али за то не само што можемо у главном назначити како да се употреби време које се излетима посвети, а да се у њему предузму и школски предмети, јер се свакако и излети морају обављати по неком извесном плану, а не тек онако случајно.

Приликом излета, даје се особита прилика да се ученици упознају са дивотама и красотами Божје природе, да уче познати особине и производе њезине, те према томе да се упознају са величином и мудрошћу Онога, који је све то тако лепо створио, и да одржање тога мудре и неизмењиве природне законе поставио. Том приликом може се ученицима напоменути љубав Божја према свима створењима а на посе према најсвршенијем и најразумнијем створењу — човеку, кога је Бог учинио царем земље и ставио му на разумно расположење и употребу сва блага овога света; те према томе потстрекнути их на љубав и поштовање према Богу, и на тачно вршење његових заповеди.

У слободном пољу, имамо врло добру прилику, да ученике упознамо из рачуна с мерама за дужину. Ту им се очигледно може показати дека-екто- и километар.

Из природописа, можемо их упознати са животињама и с другим природним производима.

За земљописну наставу имају велику корист излети, јер се ученицима очигледно може показати земљиште околине, упознати их са странама света итд.

О важности излета са хигијенског гледишта не треба ни да говоримо, јер знамо и сами како на свакога добро и пријатно утиче бављење у слободној природи и на чистом ваздуху; како је и дух лакши и тело свежије у човека, те је овај подобнији за сваки и физички рад. У овим излетима умни и изоштравају се дечја чула, а игром у пољу пружа им се прилика за телесна вежбања.

На послетку резултати излета најбоље се опет виде после у школи, где се ученицима даје увек прилика, да говоре о свему ономе, што су приликом излета видели. Ученици старијих разреда могу састављати кратке описе својих излета, те ће им тако ови послужити и као добро средство за вежбу у логичком изражавању мисли и у вежбању стила.

Из свега до сада реченога јасно се види важност школских излета. Видимо да школски излети имају користи и са *моралне* и са *практичне* и са *хигијенске* и на послетку са *забавне* стране. Према томе дакле, ваљало би им код нас веће пажње обратити него што се то иначе чини; јер једностранни начин настављања само и једино у школским собама, ни из далека нам не може показати оне успехе, које нам показује наизменично настављање у школским собама при чешћим излетима. Велимо чешћим, јер није потребно, држати излете три или четири пута у години, већ и неколико пута у *седмици*, тек тада ће бити излети од праве користи, која се од њих с правом очекивати може, и о којој су се многи већ и до сада осведочили.

Ст. С. Илић.

Г О В О Р

г. Андре Ђорђевића министра просвете у краљевини Србији, приликом отварања Мушке Учитељске школе у Јагодини.*)

„Господо наставници!

Драги ученици!

Ви сте из говора г. управитеља чули, да је ова нова школа установљена мојом иницијативом.

Господин управитељ представио је постанак ове школе онако, како је то њему било познато; али он није могао у ову ствар бити довољно посвећен, те је с тога односно мене изнео ствар друкчије но што је. Ја ћу вам казати онако, како је у ствари.

*) Отварање је ово било 13. децембра прошле године. Г. Министар је говорио после говора управитеља исте школе г. *Срећена М. Аџића*. Говор овај доносимо нарочито с тога, да се види какве наворе о важности учитељске службе имају *крунисане* главе. Ур.

Захвалност за оснивање овога новoga просветног расадника нашег не припада мени и мојој иницијативи већ највећем заштитнику просвете у драгој нам Србији, Његовом Величанству Краљу Александру I! (Бурно „живео!“)

Још првих дана, када ме је Његово Величанство Краљ изволео позвати за свога министра просвете, а када сам Му ја изнео своје погледе о реформи основне и средњешколске наставе у нашој земљи, Његово Величанство Краљ изволео ми је скренути нарочиту пажњу на спремање и образовање новoga кадра наставника основних школа, и том приликом ово ми је испричао:

„Бавећи се у иностранству у једној вароши, изиђем једног дана у шетњу у околину. Ту, у оближњем селу, видех једнога старца, седа, погурена; било му преко осамдесет година. За руку је водио једнога дечка, брао разно биље, и показивао му га. Ко је год од сељана мимо старца пролазио, сваки га је са највећим поштовањем поздрављао.

Ја сам се заинтересовао за тога старца. Упитам мимопролазнике за њега.

— *То је отац овога села*, рекоше ми.

То још више пробуди моје љубопитство. Зажелех изближе упознати старца. Приђем му ближе и отпочнем с њим разговор. Упитах га за дечка, кога је собом водио.

— „То је мој праунук, рече ми старац. Спремам га да буде учитељ, што му је и отац, а што му је био и дед, мој покојни син, који је погинуо 1870. године, храбро бранећи своју Отаџбину. Нека буде учитељ, као што сам и ја у своје време био.“

Старчев ме одговор још више задоби, и ја га упитах не би ли хтео да ми исприча што из свога живота. Он је пристао на то, и отпоче:

— „Има шездесет година како сам у овоме селу. Кад сам, као млад учитељ, први пут овамо дошао, како је ово место било много друкчије но што је сада! Село је било сасвим запуштено и опало, и материјално и морално: у цркву готово нико није ишао, децу је слабо који давао у школу; народ је био осиромашно и презадужен код зеленаша; усеве је град врло често упропашћавао, те су људи готово умирали од глади.

„Кад сам то видео, одмах прегнем на посао око поправљања.

„Пре свега научим своје ученике лепом црквеном певању, те народ поче радије долазити у цркву и за кратко време црква је

www.unilbivала редовно пуна света. Одмах после овога очистим малено школско добро, које је било запуштено и запарложено. На пролеће засадим на њему, са својим ученицима, разноврсно благородно воће. И дуж сеоских путова садио сам воће. Сељани су с чуђењем гледали шта радим и питали су ме:

— „Шта ћеш с тим?“

— „Хоћу да вас сачувам од града“, одговарао сам им.

„Они су се чудили моме одговору, али се после уверише да сам истину говорио. Време је пролазило. Ја сам са својим ученицима неговао и калемиио засађено воће. Воће стиже на род. Ја сав род продам и добивени новац однесем у општину:

— „Ево, рекох; ово је новац од продатога воћа са воћака, засађених на школскоме добру и крај путова. Ја га дајем општини на чување, али под погодбом: да се тим новцем створи фонд, из кога ће се помагати оним нашим сељанима, чије усеве убије град; нека им се помогне да могу набавити бар пропало семе!“

„До године сам урадио тако исто с новцем, који добих за продато воће. На мене се угледаше и неки сељани, те и они продадоше нешто од својих производа и уложише у тај фонд. И шта би? Овај је фонд из године у годину растао, и за неколико година толико је био нарастао, да се из њега могла у знатној мери накнађивати штета онима, чије би усеве град оштетио или упропастио. Још је из тога фонда сељанима давана позајмица са врло малим интересом, те се на тај начин они ослободише својих зеленашких поверилаца. Тако сам спасао своје село од града и зеленаша.

„У своме воћњаку подигао сам конванлук, па новцем, који сам добивао за мед и восак, основах фонд за помагање сирочади и убогих стараца и старица.

„Подизао сам беле дудове и са својим ученицима хранио свилену бубу и производио свилу. Добивеним отуда новцем засновао сам фонд за болесне и невољне.

„Сељане сам саветовао, да у родним годинама одвајају по нешто од хране, и да то у општинскоме кошу заједнички чувају за гладне године. Они су ме послушали и на тај начин спасоше се глади у неродним годинама. У родним годинама продавали су стару храну из општинског коша, и добивеним новцем основан је фонд за набавку савршенијих алата и машина за пољопривреду, којима су се сви заједнички служили и помагали у раду.

„У почетку ми је све ово ишло прилично тешко, али су ми

касније много помагали моји ученици, кад одрастоше и посташе грађани.

„Тако се ово село препороди. Народно имовно стање поче се поправљати; људи се почеше ослобођавати дугова, у које раније беху запали, и за кратко време у селу више није било човека, који би био дужан. Децу су сви слали у школу уредно и радо. Село је процветало у сваком погледу, и морално и материјално. Место некадашње сиротиње завлада благостање, место душевне задивљалости дође знање и поштење.

„Ја сам се радовао и уживао у плодовима трудова својих.“

Ово ми се старчево причање веома допало, те зажелех видети школу у томе селу. Кад сам тамо дошао, нашао сам угледну зграду, а школу чисту и уређену. У школи наиђох на књигу, у којој је била исписана цела историја и те школе и тога села. Све што се важније било догодило у месту и околини, било је у тој књизи записано. Ако је било дана срећних и веселих, било је у њој забележено; ако је било непријатних и жалосних дана услед суше, града, поплаве, зараза, пожара, и то је било забележено; ако је који из тога места био отишао у неко друго место, па се тамо ма чиме одликовао, и то је у тој књизи било забележено. У школи су били изложени сви месни производи. На једном су месту биле прегледно изложене све корисне биљке из те околине, на другоме, одмах до ових, биле су све отворене биљке; на једној су страни биле намештене, лепо испуњене, све корисне птице, којих има у томе месту и околини, на другој страни све штетне...“

Кад ми је то испричао Његово Величанство Краљ, рече ми:

— *„Ето, такве учитеље желео бих имати у Србији. Такве ми учитеље створите, господине министре, који ће радом својим и саветима заслужити име оца оних места, у којима буду!“*

Ја сам се примио тога великога задатка. У тој цели и основана је ова нова Учитељска Школа.

Из овога што вам испричах, видели сте, чијом је иницијатавом отнорена ова школа; видели сте, да сам ја ту био прост извршилац воље Господарева.

Господо и драги ученици!

Задатак је ово нове школе, као што је и господин управитељ изнео у своме говору: да спреми нашем народу *што боље учитеље*. То нам је од преке потребе. Из приче Његовога Величанства Краља ви сте видели, *да може будућност целог једног места зависити од учитеља*, да учитељ може оживети и препородити место у коме је,

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

створити у њему благостање. *Такве учитеље треба ова школа да сирема. Такви учитељи, желим, ви да будете!*

На издржавање и образовање ваше, драги ученици, неће се ништа жалити; али ће се с правом од вас захтевати: да будете, кад довршите своје школовање, прави народни просветитељи; да увек имате пред очима велики задатак Србинов; да увек имате на уму, да заветна мисао Србинова није још остварена, и да ви, као народни учитељи, ваља свим силама да радите, да се српска заветна мисао оствари, имајући увек на уму све оне борбе и муке, које је поднео Милош Велики, док је ослободио овај комад српске земље, на којем ми сада живимо слободни. То од вас тражи ваша мајка Србија и њена будућност, то од вас тражи цео српски народ.

А да ћете ви постати заиста ваљани народни учитељи, у то не сумњам; јер имате и г. управитеља и г. г. наставнике, који су свесни својега позива и чија је спрема већ осведочена, као и њихова љубав према школи и омладини. Моја је савест и у том погледу потпуно мирна. Ја сам уверен, да сам њиховим избором савесно извршио Господареву вољу. Ваше је сада да се трудите и да слушате њихове савете.

Господо и госпође!

Изјављујем, да је овај нови просветни храм отворен. Пожелимо му сваки напредак!

А сада, пред овим светлим скупом, изјавимо још један пут нашу најдубљу захвалност оснивачу ове нове школе и највишем заштитнику свих просветних завода у отаџбини, *Његовоме Величанству Краљу Александру I!*

ПРЕЛАЗ СРБА САНТОВЧАНА ИЗ РИМСКЕ ВЕРЕ У ПРАВОСЛАВНУ.

Прошло је пуне две и по године од онога доба када су Срби сантовчани наумили да напусте римску цркву, те да се врате у свету веру православну, у веру стару, у веру својих праотаца. И ето најзад жеља им се испунила.

У недељу сиропустну, двадесет и осмог фебруара, свечано је обављен прелаз њихов у свето православље, на славу Божју, на корист свете цркве православне, на радост њихову и радост сваког православног хришћанина.

Ствар око прелаза сантовчана у православље, поверила је високопречасна епархијска консисторија бачка високопречасном господину сомборском протопресвитеру Љубомиру Купусаревићу и бележнику епархијске управе патријаршеском синђелу преч. госп. Георгију Видицком. Они су у споразуму са старешинама из Сантова и одредили, да се присаједињење то одржи у недељу 28. фебруара.

У очи тога дана по поверењу господина протопресвитера, писац ових врста пошао је у Сантово са свештеним утварима, да за сутрашњу свечаност све у свој ред доведе. Тим начином на вељу радост своју удостојио се он први с православним крстом ступити међу сантовчане.

Двадесет осмога фебруара рано у јутру, — кренуло се свештенство и многобројан народ из Сомбора у Сантово. Било је неколико стотина кола, која су носила одушевљене и раздрагане Србе у госте новој браћи.

Свештенство је стигло пред село после осам часова, где је дочекано било од многих коњаника. Улицама, куда су пролазили, били су сви гости бурно поздрављани, а на неколико места подигнуте су биле и тријумфалне капије. Тако одушевљено дочекивано на сваком кораку, доспе свештенство најзад у средину села до куће Јакова Продановог, у чијем се великом дворишту (бостану) обавила ова ретка и величанствена свечаност.

На одређеном месту у пространом дворишту поднугнута је била сеница, под којом је намештен био сто за служење свете литургије, и под којом су сиремљене биле, све остале за богослужење потребне ствари. Испред сенице био је једецима ограђен четвороугаони простор за оне који ће прелазити; појци су стајали иза сенице, а гости на осталом простору у дворишту.

Око девет часова обукло се свештенство и дошло под сеницу, где је најпре одслужено мало освећење воде, а за тим се започела пребожанствена Литургија, на којој је началствовао протопресвитер Љубомир Купусаревић, а с њим су служила још и следећа господа свештеници: Бура Страјић из Сентомаша, синђел Георгије Видицки и јеромонах Михаил Миловановић из Нова Сада, Милан Боберић из Куле, Миљасав Поповић и Бранислав Поштић из Ст. Сталара, Стефан Михаљчић из Кишфалубе, Милутин Гавриловић и Жарко Ј. Поповић из Сомбора и ђакон Георгије Павковић из Сомбора.

На литургији је појао врло лепо мушки приправнички хор треће године под коровођством Б.шка Букурова приправника.

О причасном ступио је на узвишено место г. протопресвитер Љубомир Купусаревић и држећи у десници часни крст Христов, изговорио лепу и дирљиву беседу. Истакао је све благодати које добијају, ови што прелазе, прелазом у православље а уједно им је предочио и дужности које их од сада као православне чекају.

Осим тога напоменуо је г. прота, да се из старих записа види, да су сантовчани још 1736. године православне вере били, и

да је кнез села сантова Јакшић с осталим одборницима, долазио у Сомбор и учествовао у бирању посланика на наш Црквено-Народни Сабор.

Иза овога говора наступио је сам чин саједињења. Сав народ који прелази пао је ничице на колена а два јеромонаха у панакамилавкама држала су са узвишена места отворено свето евангелије, над народом. Призор овај бејаше веома дирљив. После тога господин прота је читао на глас реч по реч православни символ вере, а народ је читао за њим, и по томе је почело причешћивање и миропомазање оних који нису били пре тога миропомазаних.

При свршетку свете Литургије прилагали су побожни хришћани своје прилоге на зидање православног храма у Сантову. Том приликом је пало 2090 фор. 95. новч. Господин Алекса Пауновић и син му Радивнј из Вуковара постадоше први ктитори, је дароваше скупа 1000 фор. Господин Арса Пајевић из Новог Сада 200 фор. Господар Стеван Грађански из Рац-Милетића 100 фор. Ђура Миљивојевић Ћумпар и Коста Георгијевић из Сомбора по 50 фор. Ана уд. Теодоровић из Сомбора 30 фор. и многи други.

Време је било веома лепо и топло јер је сунце сијало жестоко.

Народа бејаше врло много. Ко је могао добити места стајао је у дворишту на земљи, а ко није, тај се пењао на пластове, и на кровове од кућа и других зграда и на дрвеће.

После подне је било народно весеље и то све у најбољем и најлепшем реду.

Свештенство је отишло после три часа по подне, испраћено коњаницима, а и други гости су се такође још то вече кућама својима разишли.

Овом приликом можемо јавити, да ће се у Сомбору основати одбор за купљење прилога за грађење православне цркве у Сантову, те и ми од своје стране препоручујемо српском учитељству и умољавамо га, да се заузме сваки у својој средини, те да скупља прилоге на ту свету сврху, да нам ново добивена браћа што пре до светог храма дођу у коме ће појати по православном начину у славу Тријединога Бога. Дај Боже што пре!

Ст. С. И.

Н Е К Р О Л О Г.

† **Десанка Поповићева** учитељица у Михаљевци после дужег и тешког боловања преминула је у Ср. Карловци у 22. години млађаног живота свог дана 13. фебруара т. г. у вече. Сахрањена је на дољњем гробљу карловачком; покојница је свршила учитељску школу у Сомбору године 1894.

† **Јелисавета Зорчић рођ. Витас** супруга протопресвитера пакрачког впречасног господина Атанасија Зорчића, преселила се у вечност у Пакрацу после дужег боловања 14. фебруара у 33. години живота свога. Покојница је била оспособљена учитељица и потпредседница Задруге Српкиња Пакрачајки. Сахрањена је 15. фебруара уз велико саучешће.

† **Јереј Љубомир Борота** парох у врховљанима, син врпечасног проте Јована Бороте, члана в. Школског Савета, преселио се у вечност дана 27. фебруара т. г. у 27. години млађаног живота свог.
Бог да их прости! Вјечна им памјат!

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Избор учитеља. У Великој-Кикинди изабран је за учитеља г. *Милан Моцић* досадањи учитељ Српско-Крстурски. Честитамо!

Постављење. Испитана учитељица гђца Зорка Лазићева из Сомбора постављена је за привр. учитељицу у Фелдварцу.

Одликовање. Госпођица Даница Константиновића примерна и ревносна учитељица у Иланчи, за свој отличан успех у школи и примерно понашање награђена је од вис. кр. уг. Министарства богочасти и јавне наставе са 50 круна, коју је своту одликованој срески начелник г. Кајмар у присуству учитељског тела и отличне публике уручио. Честитамо са жељом да још дуго и много вољно истраје у светом учитељском делању.

Упражњено референтско место. Досадањи привр. заменик епархиског школског референта вршачке и тамшварске дијецезе г. Вељко Петровић, захваљујући је на томе звању, те је услед тога на исто место расписан стечај.

Учитељске плате у Русији. Министарство просвете предложило је Цару овакав план за плате учитеља основних школа. Учитељи који имају додатке у земљишту да примају од 300—500 рубаља плате; учитељи у малим варошима по 400—600 рубаља. У већим варошима имају учитељи веће плате. После 35 година достиже се највиша плата. Мировина је половина последње плате, а потпуна се пензија добија после 45 година учитељске службе. Пр. Гл.

Путничке школе. Један богати петрограђанин намерава да сагради више путничких школа. Свака би школа за себе имала по четвора кола. Једна би кола била за учитеље, друга за књижницу, трећа за болницу, четврта за наставна средства. Кола може вући железница а и коњи. Од учитеља се тражи академско образовање, а имаће добру награду. Ове школе почеће свој посао у Архангелској губернији. Пр. Гл.

Буџет министарства просвете у Италији за годину 1898—99. износи суму од 44, 996, 997 лира.

Школска нервоза и њено лечење. Септембра месеца 1897. године луцернска кантонска конференција обрађивала је наведену тему. Лекари су препоручили за то ово: 1. Настава у основној школи треба, да се ограничи на читање, писање, рачунање, цртање, очигледну наставу и певање. У нижим разредима треба да превлађују цртање, очигледна настава и телесно вежбање. 2. Не треба задавати домаће задатке. 3. На памет се могу учити само песме у вишим разредима. 4. Школска настава треба свака пола сата да се прекида на 10 минута. 5. Испите треба укинути. 6. Лети пре подне треба увек радити очигледну наставу. 7. Иза сваких 6—8 седмица рада ваља бар да има једна седмица одмора. 8. Пре навршене 7. године живота не треба примати децу у школу.

Упражњена учитељска места. На више учитељских односно учитељских места у епархији вршачкој расписан је стечај. Плата је свугде по 400 фор. а. вр. Молбенице ваља слати Епархијском Школском Одбору вршачком до св. благовести.

У Нађоли тражи се учитељ на четвороразредну мешовиту школу. Плата је 300 фор. за огрев 40. фор. за повторну школу 40 фор. у име перовођства и рачуноводства 20 фор. Три ланца земље на коју учитељ терете сноси, један врт и слободан стан с вртом. Рок до св. благовести. Звање се наступа 1. септембра т. г.

РАЗНО.

Приправничка беседа. Овогодишња Светосавска беседа учитељских приправника и приправница, из познатог разлога, није се могла одржати на дан св. Саве, већ у недељу 21. фебруара т. ј. на месне покладе. Као све досадање, тако исто и овогодишња беседа послужила је на част приређивача. Распоред се састојао из 12 тачака. Прво је место заузео „Пролог“ (о св. Сави) од приправника Михајла П. Анокића. Између осталих тачака с особитом хвалом истичемо Мокрањчеву: II. Руковет „Из моје домовине“ и VIII. Руковет „Песме са Косова“, које су на опште захтевање публике биле поновљене. Не мање заслужује пажње и признање свирање на гласовиру приправница II. године: г. Зорке Шајковићеве и Викторије Којићеве, као што је сваке хвале вредно свирање на виолини и даровитог приправника I. године Петра Коњовића уз пратњу гђе Јованке Дамјановићеве припр. II. године. Декламовању Миливоја Лесковца уз пратњу на гласовиру гђе К. Барусковићеве, и самопеvu Малеша Пејина уз пратњу гђе Љубице Благојевићеве, као и мешовитом збору при „Омладинском колу“ и „Осмоневу“ Зајчева „Јунаци“ — које су обе песме певане под коровођетвом вредног приправника IV. године Милана Каћанског — немамо ништа замерити. Сваку хвалу заслужује вредни наставник приправника г. Драгутин Блажек, који се неуморно трудио, да морални успех беседе што сјајнији буде.

Чист приход износи преко 600 фор. а. вр., која ће се свота међу сиромашним ученицима и ученицама поделити. И.

Дарови школама и учитељима. Господин Ђорђе Раља управитељ србских нар. школа, у Сентомашу скупио је као дар велеуважених чланова месног Школског Одбора у Сентомашу предплату на десет србских школа у Старој Србији и Маћедонији. Благодарехи родољубивим члановима местног Школског Одбора у дичном Србобрану на овом дару, јављамо, да се Школски Лист за 1899. годину као њихов дар шаље србским основним школама у Скопљу, Призрену, Пећи, Приштини, у Манастиру Грачаници, у Кратову, Тетову, Куманову, у Скадру на Бојани и Богословији Призренској; а осим тога још и школама у Новом Пазару и у Пријепољу.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Српски Гласник недељни лист за просвету и друге народне потребе, власник и одговоран уредник му је Јован Ј. Кнежевић. Излази у Пакрацу недељно једанпут уз годишњу цену од 3 фор. а. вр.

Педагошки Зборник за родитеље и учитеље уређује и издаје *Јован З. Медурик* учитељ. Година I. Свеска 1. Цена је овој свесци 1 фор. а. вр. и добија се код уредника (Turia, Bácska).

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампариа Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.

